

Лекція. Статус філософії у вченні Л. Вітгенштейна.

План.

1. Терапевтична роль філософії.
2. Філософія і мовні ігри.

1. На думку Л. Вітгенштейна, *метафізичні твердження – безглузді*. Вони порушують логіку мови. Тому філософія повинна стати не теорією, а діяльністю з логічного прояснення наших думок.

Головне завдання філософії – терапія свідомості.

Філософські проблеми відзначаються болісністю і нерозв'язуваністю.

«Філософська проблема має вигляд: «Я не знаю, як з цього вибратися».

Тому філософія покликана «показати мушці вихід із мухоловки» і звільнити свідомість з-під влади нав'язливих уявлень, дати їй заспокійливу ясність.

Для цього у вченні Л. Вітгенштейна пропонуються різноманітні техніки, що дозволяють аналізувати філософські проблеми, не вириваючи слова і твердження з контексту, в якому вони, як правило, вживаються. Іншими словами, йдеться про необхідність вивчення та дотримання правил мовних ігор.

Філософія відтак не повинна порушувати повсякденне вживання мови; натомість у підсумку вона може лише описувати його. Тобто філософська терапія застосовується, коли індивіди задаються так званими «глибокими питаннями», а насправді порушують прийняті правила мовних ігор. Після лікування та одужання не лишається ані проблеми, ані її рішення. «Дарунки чаклуна поза замком – мусор».

2. *Мовна гра* – поняття, що позначає інтелектуальну діяльність під час опису світу, ситуацій, об'єктів у цілісній замкненій системі висловлень, відповідно до певної сукупності правил. При цьому недотримання зазначених правил призводить до припинення мовної гри.

Л. Вітгенштейн розрізняє мовні ігри:

- 1) навчального характеру – ігри, що навчають людину мові у широкому смислі;
- 2) як «форму життя», «аспект бачення, пізнання світу».

У свою чергу, другий різновид поділяється на групи «сімейних подібностей».

Твердження та переконання, що діють як правила мовної гри утворюють її *концептуальний каркас*.

Вони:

- не апріорні;
- не є відображенням реальності;
- не від'ємні від діяльності, дій людей.

Тому кінцева інстанція їх достовірності – життєдіяльність людей.

Емпіричні твердження і вислови, що відіграють роль правил, із плином часу можуть переходити з однієї групи мовних ігор до інших. Для опису

зазначених процесів пропонується метафора річки та її берегів. Плинні води річки – це емпіричні твердження, що перевіряються досвідом та виправляються. Береги – це речення, за які ми «міцно тримаємося», тобто використовуємо як правила для перевірки решти тверджень. З часом береги річки «підмиваються», зазнають поступових змін. Так же змінюються і правила мовних ігор.

Можливі мовні ігри:

наказувати та виконувати накази;
описувати зовнішній вигляд предмету;
доповідати про хід подій;
будувати та доводити гіпотези;
імітувати;
співати хороводні пісні;
шуткувати;
відгадувати загадки;
перекладати з однієї мови на іншу;
дякувати;
прохати;
клясти;
вітати;
молитися;
та ін.

Дитині показують стіл і кажуть про нього. Тепер вона показує на стіл і каже «стіл» і просить, щоб й інші так же зробили. Але вона ще не реагує на прохання, накази, в яких стіл присутній. Тобто слід оволодіти рештою ситуацій, в яких вживається це поняття.

Тобто значення – це вживання.

Відтак для пізнього Л. Вітгентштейна поняття «мовного атому» стає безглуздим.